

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Reducția și Administrația BUCUREȘTI Strada Regală, 6.	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL în țară . . . 10 lei în străinătate 12 »
---	---	--

**Despre oamenii fără limbă cari-și caută una și n'o găsec și despre
oamenii cu limbă, cari o au de la părinți.**

S'a zis, și nu se mai zice astăzi de nimeni, de frică să nu-l ridă vrăbiile văzduhului — s'a zis: Românul e născut poet. De sigur, fiind că mult îi place Românului de la școli și de prin orașe să facă poezii. E mijlocul de a te iscăli într'o revistă sau de a te afișa pe un volum cu cea mai mică cheltuială. Mai greu ar fi să zici că Românul moare poet, căci observația fiecăruia arată că poate vre-o zece oameni să fi murit la bătrânețe, tot poeți. Românul se mai naște, prin părțile cele mai calde din țara lui: orator. Cine nu știe, vai! — și printre vecinii noștri bulgari, cari vin să ne pipăie, ca să știe cum să înceapă a ne mânca (asta e credința lor), — cine nu știe de ce avinturi ciceronice, demostenice și jaurès-ice e în stare cetățeanul nostru (țeranii nu sînt cetățeni)! Dar e și filosof, Românul. Adecă nu numai student în filosofie, ci filosof pe viață și care nu se grațiază niciodată.

Căci, altfel, zău nu s'ar înțelege de ce atîtea chestii care se pot cunoaște foarte bine din cercetarea faptelor foarte multe și limpezi ce stau la îndămină, care se pot dezlega foarte răpede cu un dram de bun simț și care se pot lămuri pentru orișicine prin două-trei cuvinte cu miez, prinse într'o propoziție sănătoasă, de ce asemenea chestii pornesc a se discuta de la adevărurile veșnice și de la Adam și Eva, de la dobitoacele Raiului și de la șarpele Păcatului. Ba mai ciudat este că se dezbate cu căldură, cu necuviință și cu furie unele chestii care n'au nici-un rost, sau care au fost rezolvite de la sine de mult, prin mersul firesc al lucrurilor.

Între acestea din urmă, un loc de cinste se cuvine chestiei limbii literare. Umbră a lui Eliade Rădulescu, care a vorbit mai mult de limba literară după ce nu mai vroia s'o scrie, a lui Treboniu Laurian, a lui Fontanin, a lui Massimu, a lui Pumnul, care boteza în «ciune»

pe orice neofit al limbii românești, umbre ale voastre toți cari v'ați luptat cu atîta înfocare pentru ca Românul să știe odată cum se cuvine să vorbească și să scrie, umbre care, făcînd parte odinioară din același popor, veți fi vorbind în Cîmpiile Elisee limba lui Virgiliu (pe care unii din voi o știaū) sau a lui Homer (pe care n'ați știut-o cum se cade nici-unul), fiindcă românește nu vă puteți înțelege, — sfinte umbre, binecuvîntați-mă. Vreaū să vorbesc de limba literară. Voiū fi grav, voiū fi complet, voiū fi nou; tainele științii se vor deschide înaintea cetitorilor, pe cari-i voiū duce după lumînarea mea ca băbuța de la peștera Dimbovicioarei. Numai să fiți, vă rog, cu luare aminte...

Tot așa, cînd doi gospodari, într'o zi de Duminecă aū tras în ei tot praful de pe drum, aū scărpinat toate colțurile capului lor și aū răscolit cu bățul toată țerna de prin prejur, și aū pus la cale pe toți vecinii și pe toți aceia despre cari aū auzit măcar: pe vii, pe morți, pe cei ce n'aū fost nici-odată, ajung de se uită unul la altul și zic: «Ha! să stăm de vorbă. Descopere casa ta, s'o acopăr pe-a mea. — Ba de ce? descopere tu casa ta, s'o acopăr pe-a mea. — Ba tu! — Ba tu!». Iar — de se vor bate orî nu gospodarii — casele staū fără grijă, și-și fumegă prin șindrilă sau stuh fumurile lor albastre.

Gravitatea gospodarilor e deplină: altfel discuția n'ar avea nici-un foc. Și apoi nici nu se poate în alt chip cînd ai în față bătrîni profesori de douăzeci de ani cari n'aū scris, poți zice, nimic și oameni de gust cari simt așa de fin încît, ca fostul mieū elev (foarte *fast*) d. P. V. Haneș, își dau cu gîndul, așa într'o clipă de «descopere-ți casa ta s'o acopăr pe-a mea», că Vlahuța, poetul Vlahuța, nuvelistul Vlahuța scrie așa de rău, încît e o adevărată primejdie să cetească cineva pentru alte scopuri decît a culege «greșeli», operele lui.

*

Toată lumea se înțelege asupra acestor lucruri: că avem nevoie de o limbă literară, că limba literară nu este și că trebuie s'o căutăm: undeva, supt praf, supt masă, în secțiile Academiei, în biurourile redacțiilor romîne fără Romîni, la cutare revistă reformatoare, la Dumnezeu în cer sau la Dracu 'n praznic. Sînt atîtea lucruri pe lume, încît trebuie să se găsească undeva și o limbă românească, sau, dacă nu e limba, măcar cite ceva, din care, potrivit bine, poți coase o limbă, fie și limba cea mare a boului care «nu poate vorbi». Și se aprind luminărelele galbene ale băbuțelor de la Dimbovicioara, care scocioaresc prin toate coclaurele, doar vor găsi cît de cît ceva pentru limbă.

Și zice că odată oameni de aștia cari umblă după limbă, sau cari ar dori să-și impuie limba lor, ar fi găsit pe un moș care făcea slujbă

de paracliser undeva, la o biserică veche. A văzut el atîția boierî tinerî și bătrîni de la oraș, scotocind prin tufișuri și printre boloveni și i-ar fi întreat, cu toată cuviința, așa prost cum e țeranul romîn :

— Mă rog, dumneavoastră ce căutați? Poate să vă fiu de ajutor, că sînt din partea locului, și tot de aici a fost și tată-mieû și bunicu-mieû, paracliserî aici la biserică.

Cei fără de limbă se uitară lung la om, apoi scurt unul la altul, și riseră.

— Noi căutăm limba, moșule.

— Care limbă, întrebă moșul cu mirare, căci îi vedea că vorbesc.

— Limba românească.

— Adecă acea pe care o vorbesc Romîniî?

— Aceia.

— Apoi e asta, domnilor.

«Asta»? Va să zică o avea «moșul»... Unde? Orî poate voia să însele... Trebuia întreat după toate regulele criticeî celeî mai severe.

— Care asta? Mă rog, nu te grăbi. Spune lămurit și tot încet, cu luare aminte.

— Asta, domnule, în care vorbesc eû acuma cu d-ta.

Buzele zîmbiră desprețitor. Atîta era? Și unul dintre cercetători spuse cu milă bătrînului, cătînd să se facă înțeles de dînsul :

— Vezi, uite ce e, moșule. Cum vorbești d-ta, e bine pentru ai d-tale de acasă, și pentru popă, pentru cîrciumar, pentru ciobanul cel ce cîntă prostiî cînd paște oile. Dar noi, noi avem gînduri mari și suflete suptîri, și nu găsîm limbă.

— Săracii oameni, se gîndi paracliserul. Vreaû să spuie ceva și n'aû cum, ca gușatul satului, care-ți cere apă de par'că zice pine, și, până-l înțelegî, îi sacă pelița din gură.

Dar el, ca prostul, tot mai întrebă (căci se știe că prostul se grăbește la întreat, iar cumintele la răspuns) :

— Și ce sînt gîndurile și simțirile acelea ale d-voastră, care n'aû puțință de graiû? Nu le-a avut nimenî până acum, din cei bătrîni? Că, uite, noi avem cărțile bisericii, vechî unele din ele și de patru sute de ani — vreme e aceia! —, și tot omul înțelege. Ba la mine acasă este și o carte scrisă cu mîna, cu povești despre Domniî ce aû fost, și, vezi, eû sînt cel care cetesc, dar parcă eû am și scris. Și iarășî e vreme de cînd i-a căzut condeiul din degete scriitorului!

— Da. Însă limba aceia e făcută după slavonește.

— Și după grecește, adăugi altul.

— O fi, dar noi o înțelegem, mîntui paracliserul.

— Dar dacă ai un gînd care nu-l poți spune în limba aceia?

— Vezi valea ceia de colo. N'a fost totdeauna : Acum vre-o cincizeci de ani numai s'a surpat pământul. Și valea n'avea nume, dar pământul era roșu, și i-au zis Valea Roșie. Și am fost și eu în oaste prin alte părți, și am găsit lucruri care aicea nu sînt, și nu m'am speriat cum să li zic, ci li-am zis precum ziceau oamenii de acolo. Cred că asta ați vrut să înțelegeți. Cuvîntul se întoarce de la înțelesul lui, se potrivește și se împrumută. Dar numai așa pe încetul... Însă, în urzeala ei, limba rămîne tot așa. Iar ce e urzeală străină, se înlătură de la sine. Eu zic firește în prostia mea, dar dv. sînteți oameni învățați și...

— Și, moșule, căutăm limba noastră, o limbă mare...

— Ca limba bouului care nu poate vorbi, zise în gînd moșul, pe cînd drumeții neobosiți mergeau scotocind și nu se puteau înțelege unul cu cellalt.

N. IORGA.

ICOANE DIN STRABUNI

CĂLUGĂRENIÎ

*Ca vîiet de valuri ce crește și geme — ștafetă trimisă — pe mări de furtună,
Din țeri și pustiuri cît ține pământul al hoardelor strigăt tot vine, s'avîntă,
Iar zarea de groază-și'ntunecă fața și'n zbucium Neaplovul prin văi se frămîntă,
Căci flamura verde amenință crucea și glasul lui Sinan pe maluri detună.*

*Semești ienicerii spre pod — vijelie — în tropote surde turbînd dau năvală —,
Dar tunet de tunuri detună și-o ploaie de schije-î improașcă, potop, de pe dealuri,
Și iată că Vodă Mihai furtunatec răsare — minie — din luncă, — și'n valuri
Ca trăsnetul cade, cumplit, fără preget zburînd pretutindenî năprasnica-î pală.*

*Pustiu și pierzare în preajmă-î domnește, și nici-un potricnic nu-î scapă din mîină,
Căci draga-î moșie e'n cumpene grele și viscolul vajnic pe frunte-î s'abate;
Plecat pe oblincul sirepului, Vodă — prigoană nebună — dă iuruș prin gloate;
Pe frunzi sîngeroase, robite de spaîma-nălucă, pulește trufia păgînă.*

*Dar tremur de moarte cuprins-a Turcimea... Căci Vodă ghiaurul cu stînga-î doboară,
Și flamura verde-î flutură 'n drapta, ducînd-o spre lagăr în zboru-î șoimește;
Pașale 'mpietrite scrișnesc de turbare și cred că din ceruri Alah îi lovește —
Pământul supt dinșii li arde jăratec și capul și firea li-î flacără'n pară.*

Iar Sinan, mulțimea călcînd în picioare, prădabnic și-aprînde privirea-î pierdută
 Și'n urlat de fiară — vedenie cruntă — spumînd trece podul, dînd aspră poruncă:
 Ca valuri furnică turbanele 'n zare și'n cîlvă năvalnic pe urmă-î s'aruncă,
 De duduie vadul și'n vale vîrtejuri se 'ntind ca o pînză de vînturi bătută.

De-odată pădurea de buciim răsună, și'n chiot de harfă dau busna Romîni:
 Din pieptul lor ziduri se 'naltă,—furtună, topoarele vîfor li șuieră'n aier,
 Ordiile, lanțuri, se sparg prăbușite, pămîntul se umple de țipăt și vaiet,
 Și fierbe văzduhul de tunete surde, — iar moartea 'nfăsoară orbește pîgîni.

Ca fulgerul Vodă răs-pică Turcimea; și'n lături, 'nainte drum larg își croiește:
 O clipă dispare, și iarăși s'arată, și golul măi mare în juru-î se curmă;
 Pașalele 'n cale-î nu-și află răsuflet, căci Vodă îi simte de-olaltă de urmă,
 Și trăsnet tot cerul pe creștet li cade cînd aprig spre dinșu cu barda zorește.

Bezmetice pîlcuri se zvîntură roîuri cătîndu-și scăparea spre pod, istovite,
 Și nici chiar Profetul acum nu măi poate pripita lor goană din drumu-î s'oprească;
 Privirea li-î suptă, și groaznic li pare că 'n față si 'n spate prăpăstii se cască,
 Și 'n vaiete-amare ca'n gură de șarpe se zbat vrăjmășește de-a valma 'nbrîncite.

Zădarnic crunt Sinan cu ghioga-î se'ndreaptă, și glasu-î zădarnic spre hoarde detună.
 Pămîntul ce-l calcă li-î dușman de moarte și barda lui Vodă li scapără 'n minte;
 O clipă... Și însuși, tîrît de mulțime, prin fulger de spade și poenet de flinte
 În coaste de-o lance-î străpuns și'n mocirlă ursită-î e steaua mîririi s'apună.

Un strigăt sălbatec de-«allah!» izbucnește: Turcimea răpusă tot șesul brăzdecază,
 Și 'n cîrduri ca turme bătute de viscol se 'mprăștie silnic, spre corturi mînată...
 În luncă, oștirea Mihăi își adună, și, stînd cătră ceruri, cu fruntea 'nnălțată,
 Din buciime-o rugă cu 'necul sporește, pe cînd peste codri amurgul veghiază.

Pe cîmpul de luptă a morții aripă fiori de tăcere a prins să coboare,
 Iar umbrele nopții ca pînze de doliu în preajmă pe dealuri zăbranicu-și lasă;
 Murinză icî-colo prin lacrimi își chiamă vre-o mamă 'ntr'o țară departe rămasă,
 Și 'n vale Neajlorul suspină și-adoarme — o dunghă de singe,— pierzîndu-se'n zare.

INIME NAIVE

FRAGMENT DIN ROMANUL «DOMNIȚA VIORICA»¹.

Trebuie să fi pus Dumnezeu ochi răi pe satul ăsta; trebuie să-și fi vîrit ucigă-l-crucea coada: prea a venit lovitura din senin, prea e năprasnică, prea e nimicitoare, căci, închipuți-vă dezastru: vaca lui Iancu Tontu a fătat un vițel mort.

Cine nu cunoaște evenimentul acesta? Cine n'a auzit de marea asta nenorocire?! Tot satul vorbește numai de bietul Tontu și de vițelul lui.

S'apoi vaca are aierul atit de nenorocit, încit pare că plînge. Dar cel mai de jelit este bietul Tontu: el plînge de-a binele moartea vițelului, și e trist cum poate n'ar fi dacă i-ar muri, doamne ferește — vre-un copil.

D'apoi nevasta lui Tontu? Ce lacrimi! Of Doamne! Cum plînge și sărută vițelul, cum îl mîngîie, și-l numește în tot felul. Așa că chiar și vaca e înduioșată de atita inimă rea ce-și fac bieții oameni. Vai, s'a zis de atîtea ori acest adevăr: «durerile mari sunt mute», încit adevărul s'a făcut de minciună. Căci nu se poate închipi o durere mai adîncă, mai simțită, mai mare decît moartea unui vițel; dar nici lacrimi, nici bocete și țipete mai sincere ca ale acestor doi soți nu se pot nici auzi, nici închipi.

Un copil, de! să nu fie vorba cu păcat, un copil, de cîte ori nu-ți vine cu nepusă masă și-ți stă pe gît, zău, ca o adevărată pacoste.

Dar un vițel, un vițeluș, nici-odată nu e rău venit.

Un vițel e o progenitură ideală, un copil care ar trebui să fie dat de Dumnezeu fiecărui om, măcar de patru, cinci ori, pe an.

Căci p'un vițel poți la nevoie să-l vinzi; la vreme grea îl tai, și cu ce poftă îl mînînci!

Din carnea lui faci mușchi; și ce bun e mușchiul fript, fie chiar de vițel: din picioarele lui faci piftii, și creierii lui, prăjiți, sau fripți, sînt minunați.

S'apoi pielea lui, ce bine se vinde!

Dar poftim de taie un copil! Poftim de gustă un mușchiu fript din el! Saū, dacă-ți dă mîna, fă piftii din piciorușele lui, sau frige-i creierul, măcar pentru o gustare, dacă vrei să povestești și morților anii de ocnă ce o să papî!

Poftim de-i vinde pielea, dacă vrei să-ți putrezească a d-tale în salinile Statului!...

Nu! Ori-ce s'ar zice, nimic nu poate întrece doliul ce lasă moartea unui vițel; și acest eveniment cu drept cuvînt se înfige ca un jalon negru în lungul vieții unui sat.

Cam ceva mai înainte de această memorabilă dată, se întimplase la curtea boierească un lucru care avea aproape-aproape tot așa de

¹ Romanul «Domnița Viorica» este supt tipar și va apărea în cursul luni Iunie în editura tipografiei «Minerva».

mare însemnătate ca și moartea vițelului: Boierul Mihnea fugise cu o cîntăreață la Paris, și «Domnița Viorica» plînsese mult, iar întreaga curte fusese întristată de această întîmplare neprevăzută.

Dar cei mai triști erau țeranii, căci aflaseră că stăpîna moșiei se stîngea, slăbia văzînd cu ochii. Și cu atît mai întristați erau, cu cît știau că Domnița era într'a șesea lună, și o nenorocire s'ar fi putut ușor întîmpla. În îngrijorarea lor, cîțiva săteni mai slabi de duh, dar buni de inimă, recunoscători pentru bunătățile ce li-a făcut stăpîna moșiei, aū hotărît pe primarul și pe preotul satului să meargă la curte să o liniștească, și să o roage să nu-și mai rupă inima.

VII.

De trei orî s'aū întors primarul și cu preotul din drum: prea li pare ciudat demersul lor, și cu toate astea trebuie să se hotărască iute, căci acum a aflat chiar și «Domnița» de venirea lor.

Ei aū fost îndemnați de Ghiță Namilă să roage pe Domnița să nu mai plîngă pe urma boierului fugit, să se gîndească mai bine că va fi mană în curînd, și să nu-și mai rupă inima.

Parcă mai bine li-ar veni nici să nu intre; dar, de oare ce Domnița e înștiințată că cești doi aū venit să-i vorbească, ei staū. Soșeste Neaga, credincioasa Domniței; și-i poștește sus.

Fiîndcă e cald, ca în zi de toamnă tîrzie, sînt duși pe verandă. Aci se află Viorica într'un fel de jeț. Ea are o carte în mînă, iar, alături, pe o măsută, hîrtie și un creion.

O rochie largă trandafirie o face să pară rumenă, de și e pușin cam palidă.

Domnița este azi par'că și mai bălaie. Întreaga ei înfățișare, ochii albaștri mari, sub fruntea senină, și obrazul alb delicat, zîmbetul guriței gingașe, toată ființa ei așa de plăpîndă parc'ar răsîpîdi bunătate.

Ea vede stîngăcia celor doi, și îi vine să suridă: cînd zîmbește, gurița ei pare a radia lumină și blîndeță, așa de albă, delicată și strălucitori răsar dinții ei regulați sub buzele rumene, moi.

Părintele comunei, cînd dă ochi cu tînăra femeie, are parcă chef de fugă, însă se stăpînește și, dîndu-și aierul că poștește pe preot înnainte, se lasă în urma lui.

Primarul vede că preotul se înclină, se înclină și el: ca un primar care se respectă, el face înclinările în dreapta și în stînga; dar se sînte așa de încurcat, încît ar dori mai de grabă să fie în fața prefectului, oricît e el de aspru, decît să stea aci.

Acū ce o fi, o fi; a intrat în horă, trebuie să joace, și, fiîndcă trebuie să joace, — oricît ar fi de obișnuit să stea în fața boierilor *numai* în picioare, — s'așează pe scaunul ce i se oferă, dar s'așează cu atita sficiune, parcă scaunul ar fi cine știe ce roată de canonic.

Se vede că Stan Clăntău a șoptit ceva Saftei de visita asta, căci fata Neaga se arată pe după perdeaua unui geamlîc, și parcă ride pe furiș.

Domnița, după salutările de rigoare, se uită pe rînd în ochii celor doi, cu o privire senină; tînerei femeii îi vine să zîmbească, dar ea

se reține. De n'ar fi ochii ceva roșiți de lacrimi, și ușoarele cearcăne de insomnie, care fac să-i pară ochii mai mari și mai frumoși, nici nu s'ar crede că frumuseța asta a trecut prin crise de deznădejde.

Acù toate bune, dar trebuie ca unul din cei doi să vorbească, și nici-unul nu îndrăznește. Se codesc amîndoi, încurcați, pînă ce primarul, ca să salveze situația, șoptește:

«Spune, părinte, de ce am venit noi acilea!». Și în gîndul lui dă tuturor dracilor pe Ghiță Namilă, fiindcă l-a băgat în bucluc.

Preotul gîngiie și dă să înceapă vorba de-adreptul, dar nu merge.

Parcă vorbele sînt jurate să-i umble prin' gură fără să le poată rosti. Pînă ce, slavă Domnului, o brodește odată:

— «Poi de, am venit și noi să sărutăm mina coconiței și să o întrebăm de sănătate»....

Viorica înclină din cap, mulțămînd de prietenia ce i se arată.

Dar primarul, ca mai diplomat, caută o soluție, cu care să dea a înțelege scopul venirii, și întregește:

— «Că, vezi matale, sărut mina cuconiță, sănătatea e mare lucru la om.»

— «Așa-i!» întărește preotul, fericit că s'a putut găsi o soluție.

Dar primarul ține să accentueze rostul venirii lor, căci zice:

— «Și, dacă omul pune necazurile la inimă, devine treaba de i se moaie inima, și, Doamne ferește, începe să bolească...»

— «Așa-i, așa-i», întărește părintele, și adaugă, uitîndu-se în jos: «Așa-i! iacă eū, de cîte ori se întîmplă cuiva în sat cîte o nenorocire, ca un preot, care trebuie să mă îngrijesc de toți, li spun ălor loviți mai greu să-și facă *coraj*, să nu puie necazurile la inimă; că bun e Dumnezeu, se îndreaptă lucrurile, că tot răul are și un bine... Și Dumnezeu nu lasă inimile bune. Așa zic eū»....

Primarul e minunat de chipul cum curg vorbele preotului, și zice și el aprobător:

— «Așă zise popa... asta, părintele! Și bine zice; că doar Dumnezeu e creștin de-ai noștri, și trebuie să fie bun; și d'acolo, din cerul lui, el vede tot... tot!»

Viorica, înduioșată de îngrijirea ăstor doi, e aproape să-și umezească ochii, dar se ține bine; și, fiindcă e vorba de necazuri, pomește de bietul Iancu Tontu și de vițelul lui mort.

Aici cei doi sînt în elementul lor, și se pornesc:

Vițelul încoace, vițelul în colo, vițelul în toate felurile; ca și cînd cine știe ce prinț ar fi fost.

Preotul nu prea se simte la largul lui; dar cel mai greu o duce primarul.

El știe că nu trebuie să injure și nici să drăcuiască în fața «Domniței», și-i vine așa de greu; par'că n'au destul miez vorbele, par'că n'au nici o putere cele spuse de el, dacă nu sînt susținute măcar din cînd în cînd de cîte o grijanie sau o parascovenie...

Și-l trec sudorile, rînduri-rînduri, de grijă să nu-i scape vre-o vorbă mai românească.

E însă atît de gîngăș felul cum sînt primite cuvintele lui, și ale

preotului, încît primarul de la un cîrd de vreme se simte din nou ca la el acasă, minus grija înjurăturilor.

Preotul vrea să plece, fiindcă nu mai vede nici-un chip de a face măcar o cit de mică *iluzie* la starea interesantă a «Domniței».

Și primarul e bucuros să scape. Se scoală, dar, din greșeală, răstoarnă scaunul său, și de necaz abia poate să-și sugrume în gît o înjurătură.

Tocmai intră servitoarea cu dulceața și cu apa.

Acu-î acū! Vrînd nevrînd, preotul se execută mulțămînd, și înghite dulceața parcă ar fi anafură.

Primarul se uită la el, să vadă cum o dă pe gît, și după aceia îl imită.

Bună dulceață, dar merge de-a curmezișul, căci bietul om se înneacă și începe să tușească de mama focului.

Preotul bea apa ce i se oferă, primarul o toarnă pe gît. Preotul scoate o batistă cît un cearceaf, și cu multă stîngăcie se șterge la gură. Primarul se șterge și el, dar cu mîneca: trage odată cu dreapta și odată cu stînga peste gură, și, fiindcă preotul se înclină, face și el o înclinare cît o mătanie.

Așaaa... acum toate lucrurile ar fi bune, dacă ar putea ei să se afle mai jos de scară, dar ei nu pot pleca de aci numai așa cu una cu două.

Mai sînt formalități de indeplinit. Primarul e sigur că trebuie să facă o temenea cînd o plecă, o temenea la jumătatea drumului, și, zău, le face, și o ultimă plecăciune la scară, și o face și pe asta.

Dar primarul, politicoș cum este, mai face și vre-o două trei complimente care să treacă de la el, așa pe de-asupra, și, pornind, poticnește pe scări pînă jos.

Jos respiră adînc. Dar și acilea, de respect ce poartă casei, cum își pune căciula în cap, de abia zărește un ciine de al curții, și Primarul, de bine ce este crescut, și-o smulge din cap, făcînd răpede un compliment, de par'că cine știe ce neam de boer ar fi ciinele. Noroc că sare Buzoianu și-l scutește de alte temenele!

VIII.

Cum iese pe poartă, preotul își scoate potcapul și se șterge de sudorile care l-au trecut. Tovarășul lui oftează din adîncul inimii și-și trece cu mîneca pe frunte zicînd:

— «Taică părinte, d'ar fi să-mi fie tot așa de greu cînd vorbesc cu dom' Prefect, zău de nu mi-aș da dimisia. Da dă ce-o fi nene așa de greu de vorbit cu «Domnița»?....»

— «De, știu și eu!»

— «Orî poate unde-o fi de neam?..»

— «Se prea poate.»

— «Păi bine, taică părinte, noi ne-am dus să vorbim una, și am vorbit de altele.»

— «Las' c'a înțeles ea, Domnița, primarule...»

— «A 'nțeles? cuminte femeie! Da'vezi că noi nu i am spus nimic.

Fie că rău ni-a fost frică...»

— «Frică de ce, primarul?...»

— «Păi, de, frică să nu glucească de ce am venit! Știi că mie parcă-mi era rușine de prostia noastră, și totuși parcă aș fi dorit să știe ce vroiam să-î spunem.»

— «Lasă, primarul, că știe... dacă-ți spun eu...»

— «Știe? Bravo, femeie! cumințe! Da dă ce ni-a fost nouă așa nu știi cum? Trebuie să fie chiar neam de Domn Domnița noastră...»

— «Poate, dar eu cred că unde este o femeie sfântă, — d'afia...»

— «Așa-î, părinte... așa trebuie să fie...» zice primarul gânditor.

După câteva minute de umblet tăcut, tot primarul zice:

— «Aî văzut ce frumoasă e, taică părinte?..»

Părintele dă din cap fără să zică o vorbă. După câteva momente, primarul, ca și când ar fi urmat conversația înainte cu preotul, zice, fără vre-o altă legătură:

— «Trebuie să fie nebun...»

Preotul răspunde, pe același ton ca și primarul:

— «Negreșit, trebuie să fie nebun...»

Se înțelege, fiindcă în mintea lor s'a făcut aceiași înlănțuire de idei: fuga boierului, — când aci acasă are o frumuseță, o minune de femeie, — trebuie să fie faptă de nebun.

— «Ce păcat, ce păcat», zice primarul... Asta nu e femeie, ci un inger curat....»

— «Mare păcat, dar Dumnezeu îndreaptă de multe ori relele în bine.»

— «Să te auză Dumnezeu», zice primarul, iar preotul face cruce și, cu gândul că «să dea Dumnezeu sănătate «Domniței», șoptește:

— Amin...»

VASILE POP.

SONET

*E miros de salcîm și iasomie,
Grădina-î numai floare lângă floare,
Își scutură cireși-a lor ninsoare
Și vîntul zboară fulgî de păpădie.*

*Cîmpia rîde 'n razele de soare:
O pată verde-o galbenă fașie,
Apoi adîncă zare viorie
Se pierde 'n depărtarea visătoare.*

*Pămîntul cald de viață se 'nfoară,
Și pretutîndenî stă ascuns misterul
Ce 'n taina mare sufletul coboară.*

*Și cî în mine simt întreaga fire:
Îmi rîde 'n suflet soarele și cerul, —
Șaș vrea să plîng de-atîta fericire.*

Reproducerea oprită.

PARTEA ÎNTĂIA.

VIII.

În revărsatul zorilor, la 1^{-iul} Maiu, Tinca prin somn simți o musică lină, care-i răzbătea în urechi, în suflet, cu adieri de o dulceață nesfirșită. Ar fi voit să se deștepte, și-i era teamă să nu piară armoniile care o îmbătau. Apoi dintr'odată deschise ochi senini și se ridică într'un cot în așternutu-i cald. Printre perdelele lăsate pătrundeau fișile luminoase ale dimineții, și dincolo de ferestre, în cerdac, cînta într'adevăr, foarte încet, o musică.

Întăiu i se păru ciudat lucrul acesta. Dar îndată obrazul i se lumină de un zîmbet de fericire.

«A! azi e întăiu Maiu, *Armindenul!*»

Un val de sînge cald i se sui în obraz, un fior o străbătu. Zvirii plapoma, sări în picioare și începu să se îmbrace cu grabă. Își strîngea hainele, se mișca, se răsucia înaintea oglinzii, șnururile șuierau, îi biciuiau trupul gingaș; își așeză părul, îl prinse în pieptene, alergă la apă și, într'un șiroit repede, într'un clipotit vesel, se îndreptă cu obrazii rumeni, cu ochii scînteietori... Și 'n vremea asta, taraful de-a-fară cînta legănat, cu ușoare suișuri și coborișuri, cu înmlădieri tremurătoare pe viori, *Valsul-primăverii*.

Nici-odată sufletul ei nu fusese plin de atîta cîntec și de atîta lumină limpede. Se simția ușoară, se simția mai bună de cit totdeauna, își simția sufletul plin, pieptul dintr'odată încălzit și ochii învăluiți delacrimi. Cîntecul acela al primăverii parcă era cîntecul iubirii *lor*.

În odaia de alături se auziau pașii rari ai lui cuconu-Andrieș. Glasul lui mormăia vesel și mirat.

Și fata se opria cite o clipă să-l asculte, îi venia a rîde. Apoi nu

se putu opri. Pe cînd își prindea copcile taliei, se apropiè de ușa și bătut încet cu pumnul.

«Tătucă, tătucă!

— Ce-î, fetiço?

— Ai auzit?

— Am auzit, dragă! Trebuie să fie vre-un plan la mijloc...»

Glasul bătrînului era bucuros. Și pașii lui parcă sunău mai răpede pe dușamele. Se cunoștea că și el se îmbracă mai iute ca de-obicei. I se auzi glasul:

«Ești gata, Tincuță?

— Gata!...»

Ușa se deschise, și cuconul Andrieș intră răpede, cu ochii plini de lumină, cu brațele întinse. Apucă în palme tîmplele fetei, îi apropiè capul de barba lui și o sărută încet pe ochi.

Cînd deschiseră ușa, îi învălui deodată lumina soarelui. Lăutarii, lingă cerdac, cum îi văzură, începură a se ploconi cîntînd înaintea, cu gurile întinse în zîmbete largi, — și dintr'odată izbucniră strigăte vesele:

«Ura! Uraaa! Trăiască cuconu-Andrieș cu fetița lui...»

Și, în risete mari, în strigătele de bucurie, se arătară cuconu-Iorgu cu-cucoana-Casuca, cuconu-Alecu cu moș-Grigore, Vasile și Mihaï, moș Costache și baba Smaranda. Liceanul își zvîrlia în sus cușma și o prindea bătînd din palme, cuconu-Iorgu își scutura pălăria în aer, și cucoana-Casuca rîdea cu ochii înnecați de lacrimi, pe cînd Vasile se uita cu ochii plini de lumină la dragostea lui. Și cu toții năvăliră, sărutară pe fată și pe bătrîn, și iar izbucniră cliote și urale.

Cuconu-Iorgu strigă gros cătră lăutari:

«Stăi! *Ghighe!-mars!*» Și taraful începu repede, cu viorile, cu flautul, cu violoncelul și cu ghitara, — și tuturora parcă li venia să salte.

«Ura! răeni iar cuconu-Iorgu; socru-mare! socru-mare, cucoane-Andrieș!...»

— Ura! țipa suptîre Mihaï și se apropiè de Tincă. Ura, țată Tincă, Ura!»

Și Tincă rîdea cu ochii asupra lui Vasile, pe cînd cuconu-Iorgu și cucoana-Casuca dădeau repede lămuriri.

«Ce? zicea cuconu-Iorgu. Armindenul nu trebuie să treacă așa! Răpede, dragă, încă de-aseară, la Varvarache al nostru! Ș'al mieu a fost, în zori de ziuă... Și de-acu la mine-acasă... Miel fript tîlhărește, cucoane, și pelin pe iarbă verde, — ura! zi-î, Varvarache dragă. *Am un leu!* Hiii! Sus, cucoană-Casucă! Azi facem logodnă...»

Iar cucoana-Casuca se zbătea rîzînd și dînd lămuriri Tincăi despre

plăcinte, mîncări și toate pregătirile, pe cînd moș-Grigore și cuconu-Alecu cercau și ei, în vorba care se făcuse, să lămurească tot pe cuconu-Andrieș cum îi vestise decuseară subprefectul. Vasile se alătură de Tinca și-i șopti repede :

«Îți pare bine?»

Și Tinca îi strînse încet mîna și ochii i se umeziră.

«Așaaa! grăi apoi cuconu-Iorgu, închideți frumos casa; luăm pe moș-Costache și baba Smaranda ajutor, și la noi, dragă, în livadă înverzită! Zi-i tare, Varvarache, nu te da, Varvarache!...»

Porniră în cîntecele tarafului, în soarele dimineții, care umplea lumea de lumină. Pe la ferestre se arătau ici-colo capete zbîrlite, mirate parcă de larma veselă care înainta pe uliți. Și taraful lui Varvarache îi zicea cu foc și cuconu-Iorgu își mîngiia mustața căruntă și nu măi contenia din gură:

«Cucoane-Alecule, cucoane-Alecule! adă-ți aminte de tinerețe, cucoane Alecule! Arminden și logoduă, dragă! — și plesnia din degete după tactul muzicii. — Uite-așa! Mi-a venit erî un miel de șese ocă, cucoane, — și am un vin... — zi-i, Varvarache, nu te da! — Și iar: — Ce? Vreau să am și eu doi finî după gustul meu! eu îi logodesc, eu îi cunun... Așa, mă! zi-i cu foc!»

Ajunseră curînd, în partea cealaltă a tîrgului, la capătul de dincolo al uliței Economului, și intrară în ograda largă a lui cuconu-Iorgu, în care se ridicau mari, învăluite de viță sălbatecă, casele vechi, zestrea cucoanei-Casuca. Îndărăt, o întinsă livadă bătrînă, ce înnălța la soare arbori stufoși înfloriți, era tăiată de drumușoare înguste mărgenite de tufe de liliiec și hurmuz, avea roate dese de tei și brazî, cari includeau pajiști verzi cu iarbă moaic și lucie. Erau amestecuri de verde, de la cel măi întunecos pînă la cel măi deschis, pajiștea era presărată de bănuțe și de toporași violeți, și fundurile grădinei erau țesute în curpeni de zmeură și mure, cari crescuseră sălbateci, se învălmășiseră, se făcuseră una cu cătina ce întăria gardul, revărsîndu-și vițele nouă în ghirlânzi pletoase.

Cu gălăgie lucuroasă intrară cu toții, suiră în cerdacul larg înegrit de vreme, se așezară acolo la cele două mese din vreme pregătite, — și vorba nu măi contenia. Soarele cald îi învăluia, li mîngiia veselia parcă, taraful de lăutarî cînta, și cucoana Casuca, cu mîncile sufecate, cu ochii umezi, umbla în toate părțile, aducea căni mari de lapte, din care ieșiau aburi deși, frîngea și împărția pînea albă.

«Așa, așa!... zicea gros cuconu-Iorgu; luați, mîncăți și beți, aceasta este pîne făcută chiar de Casuca!... Pe urmă vedem ce-om măi face... Facem, cucoane, un arminden bătrînesc!

— E-hei! oftă cuconu-Alecu, petreceri de acestea numai bătrînii mai fac. Tinereța acî altfel petrece! S'a stricat lumea. Cînd îmi aduc aminte...

— Asta-î cucoane! strigă rîzînd și cuconu-Andrieș. Să ni aducem aminte, — parcă noi ce facem? mai înviam un chef ca în tinerețe, să vadă și băieții iștia! Poate ei nu s'or molipsi prea tare de mode noi.

— Ei nu, grăi rîzînd cuconu-Iorgu. Prea tare nu, dar nici de loc, iar nu se poate.... Dar, ce-î dreptul, acuma văd că nu mai pot de bucurie!.... Rîdeți, ha? Nu mai puteți de bucurie!»

Tinerii se înroșiră amîndoi. Vasile izbucni într'un rîs vesel, pe cînd Tinca își pleca ochii în jos. Cucoana-Casuca bătu din palme, rumenă și cu ochii lucitori, se răpezi, apucă de gît pe fată și o sărută pe amîndoi obrazii, apăsat:

«Puicuță dragă, tare te mai iubesc eu pe tine!» Și ochii i se umplură de lacrimi, care scînteiau în lumină.

După ce se puseră la cale cu gustarea de dimineață, lăutarii tăcură și cucoana Casuca îngriji să nu rămîie nici ei cu inima goală. Moș-Costache își suflecă minicile, își ascuți cuțitul, și cu toții scoborîră din cerdac și veniră la marginea livezii supt nucul cel bătrîn, unde era spînzurat mielul, ca să fie de față la *teremonia* lui.

Bătrînul îl spintecă cu meșteșug și-l curăți, apoi pregăti groapa de jar dedesubt. «Pentru *dumnealui*», zicea pe nas moș-Grigore, privind de-aproape, cu ochelarii puși. — «Îl învălim într'o dimerlie de jar...», lămuria cuconu Iorgu pe tinărul Negrea. Iar moș-Costache se învirtia în jurul cirlanului cu cuțitul și minile pline de sînge.

Din cînd în cînd cucoana Casuca ieșia din bucătăria curată, — cu mătușa Smaranda după ea, întindea minile-î albe de făină și întreba: «Ei, cum merge?»

— Bine, *mersi!* răspundea rîzînd subprefectul.

— Mai răpede, mai răpede, dragă! zicea dumneaei frecîndu-și cu cotul nasul strălucitor, că și eu acuși sint gata cu cuptorul de plăcinte...»

Soarele se înălța spre amiază și lăutarii, sub pomii livezii, începură a zice cîntece de inimă albastră. Supt un pile de brazî, pe iarba moale, se așternuseră pinzeturi albe. Mielul bufnise în groapa cu jar, și mătușa Smaranda îl aducea fumegînd pe o tablă mare. Cucoana-Casuca își trăsese plăcintele din cuptor și cuconul Iorgu scosese de la răceală pelinul. Era în livadă o lumină mare și un miros dulce de meri înflo. riți, și cînteccele tarafului lui Varvarache se înălțau tremurînd spre cerul plin de soare.

Începură să minince cu poftă, gustară din pelin și ascultară un cîntec.

«Ei brava! zise cuconu-Iorgu; așa îmi place și mie... Sus păharele pline! Eū am gust să bem păharul acesta pentru doi tineri... — Aici subprefectul tuși și-și mîngîie mustățile. — Domnilor! acești tineri..., ca să zic așa, vor intra în valurile lumii... — Cucoana-Casuca își duse batista la ochi. — Acești tineri, urmă mișcat cuconu-Iorgu, — brava, cucoană-Casucă! asta însemnează că-ți dau lacrimile!... Acești tineri să dea Dumnezeu să fie fericiți!

— «Vivat!», strigă cu gura plină moș-Grigore.

Se întinseră peste tăcimuri, ciocniră păharele și le dădură de dușcă, pe cînd musica suia și scobora închinarea.

«Așa friptură, zise iar cuconu-Iorgu turnînd vin, de mult n'am mîncat! Halal să ni fie!... Ia măi iea o bucată, cucoane Alecule..., și dumneata, cucoane-Andrieș... Dar tinerii? Aha! nici nu vreau să spun despre ce tineri a fost vorba măi înainte! Despre niște tineri *oarecari*, rosti el rar, care se vor logodi, mi se pare, diseară, — mi se pare...» Aici închise ochii și se uită pieziș la Tinca și la Vasile. Apoi deodată izbucni într'un hohot vesel și înălță păharul în lumină.

Cînd cucoana-Casuca aduse plăcintele rumene, izbucni iar gălăgie veselă.

«Parc'ar veni o împărăteasă!», zise pe nas moș-Grigore. Și cucoana împărți tuturoră bunătățile cu minile ei grăsuții, în vreme ce subprefectul se necăjia cu pelinul. Mătușa Smaranda, cu tăvălile, se învîrtia prin prejur. Cuconu-Grigore o văzu și făcu semn lăutarilor să tacă...

«Stați, zise el. Încet, după mine...»

Și începu să cînte cu miinele întinse, săltînd ușor în sus palmele, la fiecare tact:

«Babă, bătătie —
Hai în deal la vie!...»

«Bravaaaa!» tună cuconu-Iorgu. Și un ris mare începu a scutura pe toți, pe cînd baba Smaranda se întorcea cu pași scurți spre bucătărie.

«Apoi stați, zise zîmbind moș-Grigore; dacă-î pe cîntat, să vă cînt eu ceva rar de tot... Eū nu m'am însurat, pentru că am dat peste cucoană prea harnică. I-am făcut și cîntec!»

Bătrînul prinse a mormăi trăgănat, pe nas.

«Țineți isonul, zise el răpede, țineți isonul...»

«Am trimes-o ș'oiu trimete-o —
Pe cucoana *mè*,
Cu cana la vin...
Cana-î plină, rasă,
Pusă pe masă, —

Fasola-i nefiartă
 Mămăliga-i crudă,
 Și ea-i nepieptănată,
 B-hat-o Dumnezeu! s'o bată!...»

Și moș-Grigore dădea din mîni, închidea ochii, își tremura capul, cu gilgiiri și cu izbucniri, lungind pe a-a și pe o-o, iar ceilalți țineau lung, pe nas, hangul și rîdeau cu lacrimi. Și cuconu-Iorgu bătu din palme, minunat :

«D'apoi bine, cucoane, eū nu te știam așa mare cîntăreț! Hei, dacă-i vorba pe-aceia, ești frate cu mine ! Brava, cucoane ! Sus pă-harul ! Să trăiască cuconu-Grigore!...»

Toți dădură drumul glasurilor, innălțînd vinul și coborîndu-l apoi spre gură. Și lăutarii iar prinseră a zice ; și plăcintele se sfîrșiră ; și cucoana Casuca dădu încă odată cheile de la pivnița lui cuconu-Iorgu, ca să mai vadă «ce-i cu pelinul...»

Și 'ntr'un tîrziū, în toiul petrecerii, cuconu-Grigore întrebă :

«Dar popa Petrea vine, vine ?

— Cum nu ? răspuse cucoana-Casuca. I-am trimes răspuns să ni vie diseară la logodă...

— Staī o leacă, frate, strigă cuconu-Iorgu, dar tinerii noștri unde-s, soro ?

— Tinerii ? răspuse cu obrazul înflorit de zîmbet cucoana-Casuca, s'aū dus să se mai răcorească.

— Ei, brava ! strigă subprefectul, brava, cucoană-Casucă, brava ! »
 Și toți rîdeau aprinși și cu ochii licăritori.

Iar în vremea asta «băeții» fugiseră singuri, cu dragostea lor. Numai Mihaī îi însoțise o bucată, apoi o apucase cu Turmeiū înainte, spre Siret, fugind, jucîndu-se cu el, învîlmășind praful de pe șosea.

Ei, singuri, mergeau alături cu sufletele covîrșite de fericire. Nu-și puteau spune nimic, își strîngeau numai brațele și se alăturau mai tare unul de altul. Soarele scapătase din crucea amiezii ; pe lanurile de griie verzi, pe finețele de iarbă tinăra, plutia o pace adîncă.

Drumul era singuratec, — și ei pășiau încet pe sub bătrînele sălcii care străjuiau drumul.

Apucară într'un tîrziū la dreapta, pe o poteci a zăvoifului. Merseră o vreme printre cioate de sălcii vechi, din care mănunchiuri de mlădiță tinăra răsăriseră, dădură apoi într'o cărare lină printre două ziduri nemișcate de mlajă deasă ca peria. Pe-alocuri intrau în ochiuri de verdeață, poiene mici, pline de iarbă fină și mătăsoasă. În mijlocul lor se innăltau plopī rari de luncă, cu trunchiurile vinete și cu frunzele argintate, tremurătoare în lumină.

«Ce frumos e pe-aici!» zise domol Tinca, și, întorcându-și capul, privi lung în ochii lui Negrea. El nu răspunse, o cuprinse de mijloc, strins, cu brațul stîng, și merseră înnainte prin dungî de umbră și prin lacuri de lumină. Beția zilei aceleia de primăvară îi cuceria tot mai mult, și iubirea care-i purta înlănțuiți li se părea că e mai adîncă decît toate iubirile lumii.

«Odată am mai fost noi pe aici... zise Negrea; dar atunci eram copii...

— Îmi aduc aminte...» șopti fata, cu glas mișcat.

Trecură prin pîlcuri de flori tinere, pe supt bolți de sălcii îmbrățișate și dintr'odată ieșiră pe malul Siretului. Tăcuți, se așezară pe un dîmb moale, cu iarba mare, de-asupra malului nalt, supt streșina ramurilor zăvoiuului. Apa limpede, verzuie, se aprindea în sclipiri de aur, pînă pe prundurile alburii de dincolo; numai înnaintea picioarelor lor, supt mal, era umbră, și apele curgeau greoiaș și întunecate. Citeodată din undele fugare țîșniau săgeți argintii; peste pacea adîncurilor, la bulboane, rîndunele negre lunecau pe luciul, înflorindu-i oglinda.

Își alăturară obrazurile și-și ridicară ochii spre lumina de sus. Prin albastrul limpede, pîlcuri de noursăși albi lunecau ca niște bucăți de omăt. Lumina se strecura pieziș prin ramuri verzi. Drept de-asupra capetelor lor cortul de frunze murmură. Cite-odată, aproape, în sălciile mari, se auziau risete înnăbușite de turturele; mai departe mierle strecurau ușoare cîntări de flaut, și ei stăteau acolo, vrăjiți de un cîntec, care li se părea că nu se va mai sfîrși.

Tincăi i se părea că se simte alta, cu alt suflet, parcă avea o dorință nedeslușită: ar fi voit să fie veșnică, să nu mai moară...

«Nu știu, nu știu ce simt!», zise ea încet. Și glasul ei avea o înlădiere adîncă, ca de durere.

Amîndoi încercară o ameteală dulce, Tinca închise ochii; se cuprinseră și se sărutară; se priviră apoi tăcuți, — iar soarele bătea tot mai pieziș, coborînd spre asfințit și colorînd apele Siretului; o liniște măreață se întindea, cuceria desigurile și lanurile de dincolo de ape.

Și se întoarseră încet pe drumul străjuit de sălcii vechi. În toată ființa lor cînta dragostea, veniau ca într'o beție din care ar fi voit să nu se mai deștepte.

«Unde-ați fost, țată Tincă? îi întrebă Mihai. V'am căutat o mulțime.

— Ne-am rătăcit...» zise încet fata.

Băiatul se uita la ei drept, cu ochii mari neclintiți. Se alătură de fată, o apucă de braț, și-i zise turburat:

«De ce m'ați lăsat? Știți că mîni mă duc la școală, și numai pentru logodna voastră am stat...»

În ochii lui adânci Tinca parcă cetia o părere de rău, parcă vedea o lumină care și 'n ochii lui Vasile lucia.

«Fii cuminte, răspunse ea. Tu știi că-mi ești drag...»

Dar liceianul se depărtă brusc și porni cu Turmeiū înnainte.

«Că copil!» zise fata. Dar Negrea parcă n'auzia. Îi strîngea fericit brațul.

În poartă la cuconu-Iorgu, li ieșiră cu lăutarii înnainte. Moș-Grigore făcu un pas în calea lor, își scoase pălăria și grăi tare :

«Bună-seara, tinerețe! bună-seara, tinerețe!» Și toți ceilalți, cu ochii licărind, băteau veselii din palme, îi încunjurară, pe cînd taraful lui Varvarache cînta iar, ca dimineață, valsul Primăverii.

(Va urmă.)

MIHAIL SADOVEANU.

LA DELFI

— «Veniți, vitejilor, și nu vă fie teamă!...
Priviți, acolo e clădirea sfîntă
A zeului cu slava cea ne'nfrîntă,
Ce «soare-î» spun, «cu raze ce sfăramă»!... —

Și Perși 'n șir, cu ochi arși de dorințe,
Pășesc, și-a lor veștminte-albit-au zarea,
Dar parcă-î înpăimintă nemișcarea
Și pacea templului cel fără de ființe.

Și totuși dorul prăzi-î biruiește...
— «La Delfi doar comoara-î adunată!» —
Ca șoimii sar, și ceata 'n jur roiește...

Dar țândări ușile se sparg de-odată
Și, jos, le'nghit mari flăcări orbitoare :
În prag văd ei pe-Apollo, zeul-Soare!...

I. M. MARINESCU.

CRONICĂ

D. I. Rațiu, din Blaj, ni dă o cărticică despre Cîrlova. Numele lui Vasile Cîrlova e cunoscut de oricine a fost silit să învețe literatura românească după «Autorii moderni» sau alte cărți de școală mai nouă, dar nu cu mult mai bune (și mai ales mai cumînți), care au venit pe urmă. Elevii sîrguitori de odinioară își aduc aminte de unele titluri care vin ca o aburire de vînt ușoară, într'o sară tristă și senină: «Păstorul întristat», «Ruinele Tîrgoviștii». Din

biografie știm că Vasile Cîrlova a fost ofițer, ofițer amoretat și că a murit tinăr, cum nu mor, de regulă, ofițerii amoretzați.

Din cartea d-lui Rațiu, scrisă cu multă evlavie, cetitorii nu vor afla mult mai mult. Între altele și pentru că nu se pot descoperi amănunte biografice privitoare la Cîrlova și nu pot ieși la iveală scrieri nouă de-ale lui. Cîrlova a fost unul dintre colaboratorii, aduși de întâmplare, la revista lui Eliade Rădulescu, *Curierul*. Era o cunoștință personală a redactorului, care-i zice Vasilachi, în câteva rînduri ce-i vestesc moartea, fără să se dea măcar data exactă a ei. Nu știm de unde era; a murit la Craiova, și se spune chiar în care cimitir a fost îngropat. Este și un chip al lui, pe care d. Rațiu îl pune înaintea cărțiței sale: un ofițer cu capul mic, rotund și ochii mari, foarte obișnuit, ca o figură de acelea care se adaugă cînd e vorba numai să se arate uniforma.

Dar poetul? Se poate zice cu conștiința liniștită că «Păstorul» și «Ruinele» nu înseamnă astăzi nimic, că nu se pot ceti. Chiar pentru vremea aceea ele erau slabe și au fost judecate astfel: se vede și din tonul cu care Eliad vorbește de Cîrlova. Nu trebuie să uităm că nenorocitul ofițer scria prin anii 1830, cînd se începe și activitatea literară a unui Costachi Negruzzi, a unui Bălcescu, a unui Alexandrescu. Și versurile lui Cîrlova nu se pot asemăna, de cele mai multe ori măcar, cu ale lui Alexandrescu, chiar cu încercările, cu totul lipsite de avînt, ale lui Negruzzi.

În tot — foarte puținul ce a scris Cîrlova este o singură bucată în adevăr bună: cu limba sigură, versul corect și sunător, măsura fără greș. E imnul la steag din 1831, «marșul»:

Frații miei, copii războinici, ascultare mumei dați;
Iată ceasul, mic și mare armele să'mbrățișați!

Dar nici acesta nu poate sta alături cu alt marș, ceva mai tîrziu numai, al lui Murășanu. De la un capăt la altul, Cîrlova se ține numai în generalități morale, — ceia ce e, în de obște, slăbiciunea lui. Nici icoane, nici amintiri; nimic hotărit, zugrăvit cu culoarea lui, numit cu numele lui. Tot albastru palid. Parcă soarta poetului se desface din acest fel al scrisului său.

N'ar fi exagerat acela care ar califica toată opera lui Cîrlova: «poesie de domnișoară».

*

Cel mai mare romancier italian, puternic, cumpătat, curat, antitesă vie a literaturii de fante pe care o face Gabriele d'Annunzio, Giovanni Verga începe în revista «Nuova Antologia» un minunat roman din viața familiilor nobile scăpătate ale Siciliei: *Dal tuo al mio* («De la al tău la al meu»).

*

Ceva sănătos... și în Spania. Dăunăzi s'au făcut acolo mari serbări în cinstea lui Jose Echegaray, îmbielșugatul dramaturg cu subiecte sălbatece, crunte, cu filosofia violentă. Iată însă că tinerii se ridică împotriva și fac o declarație, demnă, dar hotărîtă, prin care denunță în lirismul necumpătat al lui Echegaray un semn al aceluși spirit destrăbălat care a dus Spania la decădere și

ruină, făcînd-o să nu mai aibă nici-o cunoștință adevărată despre lucrurile ce *sînt*.

*

Norvegia a făcut revoluția independenței sale. Ea e întreagă opera scriitorilor ei: de la Björnson pînă la Nansen. Iată ce poate face *spiritul*!

*

Despre «Taina a șasea», de d. I. Gorun, în nr. viitor.

*

D. Holban de la «Revista idealistă» face în fruntea publicației sale o mare declarație în care reclamă pentru d-sa un rol de «pater pacificus» în mișcarea literară tulburată a acestui timp. Desigur că rolul de «pacificus» e cel mai comod; nu știm dacă e și cel mai frumos. Fiindcă d. Holban se pretinde încă odată nepărtenitor, opunem încă odată asigurarea noastră că d-sa e împotriva curentului ce ni se pare adevărul lămurit și binele ales din rău și că ajută în chip acoperit cele mai greșite direcții și chiar foî, pe care,—să mă ierte d. Holban, care e un «om de lume» și are alt fel de a spune lucrurile — foî pe care oricine e dator să le califice de infame, în cel mai categoric înțeles.

*

Alice Călugăru, *Vioarele*, București, 1905. Cine va lua în mînă volumașul iscălit cu acest nume francezesc și avînd pe copertă, pe lingă un buchet de vioarele, portretul autoarei, mai ales cine-și va aduce aminte că numele d-rei autoare a figurat și prin numerele literare fără nici-un fel de valoare ale celor mai făcătoare de rele dintre gazete și prin reviste de speculă, nespuse de proaste, — nu va fi aplecat să cetească. Îl sfătuim să învingă însă acest d'întăiu sentiment și să încerce. Va găsi atunci un grai foarte frumos, de o mlădiere vrednică de cele mai mari laude, o mare ușurință de vers, mult simț pentru armonie. Ici și colo note din natură sau note sufletești adevărate, ca în «Iarna la țară», «Apus de toamnă», «Îngrădină», «Cîntec» și în frumoasa legendă a Macului:

Sînt macul, floarea cea de foc
Și ca suflarea de ușor,
Al celor fără de noroc
Viclean și blind mîngietor.

Răsfoiești volumul într'un cîntec ușor, care n'are sfilă, dar nici îndrăzneală, care n'are putere, nici mare originalitate, dar nu cuprinde accente ciudate, de imitație, cum te-ai aștepta. E un act de dreptate să se spuie că această domnișoară e un scriitor și are deci datoria să se lămurească pe sine asupra lucrurilor ce va scrie, înlăturînd de acum înainte toate acele elemente de... — cînd e vorba de bărbați, se zice reclamă, ce aî indispus pe cîtiva oameni nepărtenitori, cari se grăbese însă astăzi a-î recunoaște talentul.

N. IORGA.